

דגם תשובות לשאלון בסוציולוגיה, 2 יח"ל, מס' 065281, קיץ תשפ"ג

בבדיקת התשובות יש להיעזר במקורות הביבליוגרפיים, בתוכנית הלימודים ובדגם התשובות. יש לבדוק אם תשובת התלמיד משקפת ידע, הבנה ושימוש במושגים מתאימים.

פרק ראשון

יש לענות על אחת מן השאלות 1-2.

ניקוד	הגישה הפונקציונליסטית	תשובה 1
25% ²	פונקצייה / סדר חברתי / יציבות / לכידות / דיספונקצייה / פונקצייה גלויה / פונקצייה סמויה / המשכיות / אוניברסליות תרבותית. אם התלמיד כתב עקרון של התאוריה יקבל תשובה מלאה.	<u>שני</u> מושגים
25% ²	<u>דיספונקצייה</u> : מקלחת יומית היא דיספונקציונלית, משום שהיא עלולה לפגוע בעור. <u>פונקצייה</u> : מקלחת יומית היא פונקציונלית, משום שהיא תורמת לשמירה על היגיינת הגוף: להיות רעננים / להיות נקיים / להריח טוב. (!) תתקבל כל דוגמה התואמת את הגישה הפונקציונליסטית.	הסבר
		מקור: ספר תרבות, עמ' 77-78.

ניקוד	אתנוצנטריות ויחסיות תרבותית	תשובה 2
הסבר 30% אם כתב רק אחד מהם 25%	<u>אתנוצנטריות</u> : נטייתו של האדם <u>לראות בתרבותו שלו</u> תרבות מרכזית, נעלה, טובה יותר מאחרות, "נכונה", <u>ולשפוט תרבויות</u> אחרות בהשוואה לתרבותו. אדם שאינו מתקלח כל יום ייחשב מלוכלך. (!) תתקבל כל דוגמה התואמת את גישת היחסיות התרבותית.	הסבר הדגמה
הדגמה 40%		<u>הגישה המנוגדת</u> : ציון הסבר
ציון הגישה 10% הסבר 20%	<u>יחסיות תרבותית</u> : כדי להבין תרבות אחרת יש להימנע משיפוט/ יש ללמוד ולהבין אותה על פי אמות המידה שלה עצמה. אם יתבלבל בין המושגים לתת 0	הסבר

מקור: ספר תרבות, עמ' 90-91.

פרק שני

יש לענות על ארבעה סעיפים מן השאלות 3–6.

ניקוד	טבלה חיברות מגדרי	תשובה 3א
30% ^{a2}	<ul style="list-style-type: none"> נשים קונות באינטרנט ביגוד, הנעלה ואביזרי אופנה (69%) יותר מגברים (47%). גברים קונים מכשירי חשמל ביתיים (31%) יותר מנשים (18%). <p>(!) תתקבל כל מסקנה רלוונטית. (!) אם לא ציינו אחוזים – יקבלו רק 20% במקום 30%.</p>	שתי מסקנות
10%	חיברות מגדרי – תהליך שבבסיסו יש מגע גומלין בין היחיד לסביבתו בנוגע לציפיות מבני המינים השונים [תהליך שבאמצעותו מתעצבת הזהות המינית]. לומד את הערכים והנורמות המיוחדים למינו הביולוגי.	הסבר
30%	כבר מגיל צעיר ההורים רוכשים לילדיהם חפצים מסוגים שונים. לבנים: מכוניות, מטוסים, כלי מלחמה, כדורי סל וכדורי רגל; ולבנות – בובות, כלי מטבח. לכן הילדים ממשיכים להתנהל על פי המצופה מהם על פי מינם.	יישום
	ספר חיברות, עמ' 115–116.	מקור:

ניקוד	טבלה תרבות הצריכה	תשובה 3ב
60%	תרבות הצריכה מתבטאת בטיפוח צריכה או קנייה ובשימוש בסחורות לשם ביטוי סגנון חיים. צריכה כערך/ צריכה מופרזת.	הסבר
40%	מנתוני הטבלה אפשר להסיק שדפוסי הקנייה מתפרסים על פני תחום חדש – מרחב מקוון, ומבטאים את סגנון החיים של הצרכנים: מגוון המוצרים, אופן הצריכה על פי מגדר. אם ישם עליה בצריכה – לא יקבל ניקוד מלא, משום שהטבלה איננה משווה לשנים עברו ולכן יקבל 20% מתוך 40%	יישום
	ספר תרבות, עמ' 155–156.	מקור:

ניקוד	הצהרת הליסינקי	תשובה א4
30% ^{a2}	<p><u>שני</u> כללי אתיקה בהצהרת הליסינקי:</p> <ul style="list-style-type: none"> את המחקר צריך לנהל חוקר בעל הכשרה רלוונטית. לקבל מראש את אישורם של המשתתפים בניסוי ולהציג להם סיכונים אפשריים. יש להימנע מפגיעה גופנית או נפשית במשתתפי המחקר. המשתתפים רשאים לפרוש מן הניסוי בכל עת. יש לנהוג במשנה זהירות אם יש תלות בין משתתף במחקר ובין מבצע המחקר. מחקר בבני אדם ייערך רק אם אין כל דרך חלופית להרחבת הידע. טובת המדע והחברה לעולם לא יהיו בעדיפות גבוהה יותר מרווחתם של המשתתפים במחקר. 	הצגה
תשובה "כן/לא" 40%	<p>כן, על בית חולים להסכים להשתתף בניסוי תרופות חדשות. נימוקים אפשריים:</p> <ul style="list-style-type: none"> בזכות המחקר בתי חולים רוכשים ניסיון מקצועי. תרופות חדשות יקרות בדרך כלל, ומטופלים אינם יכולים לרכוש אותן. השתתפות בניסוי היא דרך לעזור למטופלים לרכוש את התרופות. בתי חולים זוכים להכנסה כספית ניכרת, והכנסה זו יכולה לתרום לפעילות בית החולים ולשגשוגו. (!) תתקבל <u>כל</u> תשובה מנומקת. 	עמ"ר
	ספר קבוצה, עמ' 67.	מקור:

ניקוד	סנקצייה חיובית, סנקצייה שלילית	תשובה ב4
30% ^{a2}	<p><u>סנקצייה חיובית</u>: מחווה כלפי הפרט שמקיים נורמה / תגובה (חברתית) לקיום הנורמה.</p> <p><u>סנקצייה שלילית</u>: תגובה (חברתית) לאי-קיום הנורמה.</p>	הסבר (שני מושגים)
40%	<p><u>דוגמה לסנקצייה חיובית</u>: תשלום כספי.</p> <p><u>דוגמה לסנקצייה שלילית</u>: תיוג שלילי.</p>	יישום (דוגמה אחת של מושג אחד)
	ספר תרבות, עמ' 54.	מקור:

ניקוד	גישת התכונות והגישה המצבית מנהיגות	תשובה 5א
30% ²	<p><u>גישת התכונות</u>: מנהיג הוא אדם בעל תכונות מולדות יוצאות דופן שאותן קיבל בתורשה; הוא בעל תכונות המתאימות למנהיג / בעל כושר להוביל את חברי הקבוצה; הוא יהיה מנהיג בכל מצב ובכל קבוצה.</p> <p><u>הגישה המצבית</u>: מנהיגות היא תוצר של הנסיבות, מצבים מסוימים יוצרים מנהיגים / האירועים והנסיבות מצמיחים את המנהיג.</p> <p>מנהיג מזוהה לפי התפקיד שהוא ממלא בקבוצה בנסיבות אלו.</p>	הצגה
40%	<p><u>גישת התכונות</u>: משום שהוא נולד למשפחה מלוכה שיש לה תכונות של מנהיגות, או בגנים יש תכונות של מנהיגות.</p> <p>או</p> <p><u>הגישה המצבית</u> היא שבאה לביטוי בפתיח, משום שהנסיכים ממשפחות המלוכה עוברים תהליך של הכנה (צריכים להיענות לחוקים ולכללים ספציפיים מיום היוולדם). אלא מפתחים יכולות אלה (מכינים/מחנכים אותם)./המצב מחייב אותם להנהיג</p>	יישום
		מקור: ספר קבוצה, עמ' 79–80.

ניקוד	תהליך החיברות	תשובה 5ב
50%	<p><u>תהליך החיברות</u> הוא תהליך שבו היחיד רוכש את תרבותו ואת תרבות המשנה שלו ומפתח את עצמיותו; תהליך שבו היחיד לומד ומפנים את הערכים, הנורמות והתפקידים המקובלים בתרבותו.</p>	הסבר
<p>הסבר מטרה 25%</p> <p>הדגמה 25%</p>	<p>על הנבחנים להסביר מטרה <u>אחת</u> ש"תהליך החיברות" ממלא עבור הפרט <u>אן</u> החברה, ולהדגים באמצעות הפתיח.</p> <p><u>מטרה עבור הפרט</u>: תורם לגיבוש זהות.</p> <p><u>מטרה עבור החברה</u>: החברה מחנכת את היחיד להיות יעיל לחברה / למלא תפקידים שנדרשים בה / לפעול על פי ערכיה.</p> <p><u>דוגמה מן הפתיח</u>:</p> <p>הילדים במשפחת המלוכה מקבלים חינוך המכשיר אותם להיות בני משפחת מלוכה: הם לומדים את הכללים והחוקים הרלוונטיים.</p>	הסבר מטרה הדגמה

מקור: ספר חיברות, עמ' 13.

תשובה 6א השווה בין משפחה מודרנית ומשפחה מסורתית (שני קריטריונים)

חברה מודרנית	חברה מסורתית	הקריטריון
בחירה חופשית של בני הזוג	שידוך על ידי ההורים	* <u>בחירת בן זוג</u> (חובה)
משפחה גרעינית	משפחה מורחבת מורכבת מבני שלושה דורות	מבנה המשפחה
היחסים בין בני המשפחה שוויוניים יותר	יחסים היררכיים בין בני המשפחה	דפוס הסמכות
גמישות בחלוקת העבודה בין בני הזוג	חלוקת עבודה מוגדרת ונוקשה	חלוקת העבודה והתפקידים במשפחה
נורמות מעטות, גמישות יותר	נורמות רבות, גבולות המשפחה ברורים ומקיפים תחומי חיים רבים	הנורמות במשפחה
תפקידי המשפחה מצטמצמים ותפקידים מסוימים עוברים לסוכני חיברות אחרים	המשפחה ממלאת תפקידים רבים	תפקידי המשפחה
מעמדה של המשפחה שנוי במחלוקת – הפחתה במעמדה בחברה	המשפחה ממלאת תפקידים מרכזיים, ויש לה מעמד מרכזי בחברה	מעמד המשפחה
* <u>ניקוד</u> : קריטריון של בחירת בן זוג (ניתן כבר בשאלה ולכן לא מקבל ניקוד). ההשוואה 40% הקריטריון השני: ציון הקריטריון – 20% השוואה נכונה – 40%. מקור: ספר משפחה, עמ' 58–59.		

ניקוד	ערכים ונורמות	תשובה ב6
-------	---------------	-------------

30%	<p>ערכים:</p> <ul style="list-style-type: none"> – אידיאלים, אמות מידה בתחום האמונה, המוסר וההתנהגות. – מנחים את בני החברה בהתנהגותם ומשמישים קני מידה שלפיהם האדם בוחר בהתנהגות מסוימת ונמנע מהתנהגות אחרת. – אמת מידה הקובעת מה מוסרי/לא מוסרי, נכון/לא נכון, צודק/לא צודק בחברה מסוימת. <p>נורמות:</p> <p>הן תרגום הערכים להנחיות פעולה [כיצד לבצע את הערכים בפועל].</p>	הסבר
20%	<p>על הנבחנים להדגים את <u>שני</u> המושגים (ערך ונורמה) מן הפתיח. דוגמה ל<u>ערך</u> מן הפתיח:</p> <ul style="list-style-type: none"> – כבוד להורים. 	יישום
20%	<p>דוגמה ל<u>נורמה</u> מן הפתיח:</p> <ul style="list-style-type: none"> – הורים בוחרים בני זוג עבור ילדיהם; ילדים מקבלים את בחירת הוריהם. *תתקבל כל דוגמה רלוונטית של ערך ונורמה. 	(<u>שני</u> המושגים)

מקור: ספר תרבות, עמ' 50 ("ערכים").
ספר תרבות, עמ' 53 ("נורמות").

פרק שלישי

יש לענות על ארבעה סעיפים מן השאלות 7–10.

ניקוד	אינטראקציה סימבולית	תשובה 7א
ציון 10% ² הסבר 20% ²	<p>מושגים: יחסי גומלין / משא ומתן / הבניה חברתית של המציאות / הגדרת מצב / פרשנות סמלית.</p> <p>סמל: דבר מייצג דבר אחר בעל משמעות רגשית או רעיונית (באופן שמוסכם על בני אדם בקבוצה מסוימת).</p> <p>הגדרת מצב: האופן שבו הפרט מפרש את המציאות החברתית באופן סובייקטיבי באמצעות פרשנותו לסמל.</p> <p>פרשנות: האדם מסביר לעצמו את המציאות באופן סובייקטיבי.</p> <p>אינטראקציה: יחסי גומלין הדדיים / פעילות גומלין חברתית – מה שאדם עושה משפיע על האחרים, וההפך.</p> <p>הגדרת מצב משותפת: בני אדם מפרשים מצב חברתי מסוים באופן זהה.</p> <p>הבניה חברתית של המציאות: בני האדם יוצרים מציאות שמשתנה כל הזמן ועוברת תהליך מתמיד של בנייה מחדש.</p>	ציון והסבר (<u>שני</u> מושגים)
40%	<p>על הנבחנים להסביר באמצעות <u>אחד</u> המושגים מתוך גישת האינטראקציה הסימבולית את הגישה של המעסיקים ו<u>גם</u> את הגישה של העובדים כלפי עבודה <u>א</u> כלפי התפטרות.</p> <p>יחס: כלפי עבודה</p> <ul style="list-style-type: none"> • מעסיקים – מקום פרנסה, יחסים רשמיים מוגדרים, מילוי תפקיד. • עובדים – מימוש עצמי, יחס אישי, עניין בעבודה. <p>כלפי התפטרות</p>	יישום

	<ul style="list-style-type: none"> מעסיקים – סירוב העובד למלא תפקיד. עובדים – שחרור ממסגרת בלתי מספקת, מענה לצרכים רגשיים ולשאיפות למימוש עצמי; הזדמנות למימוש עצמי במסגרת אחרת. <p><u>הגדרת מצב:</u> המעסיקים רואים במקום העבודה מקום שמספק שכר וביטחון תעסוקתי. בעיני העובדים זהו מקום למימוש עצמי.</p> <p><u>פרשנות:</u> המעסיקים מפרשים את ההתפטרות כסירוב למלא תפקיד. העובדים רואים בהתפטרות ביטוי לרצון למימוש עצמי.</p> <p><u>הגדרת מצב:</u> אין הגדרה משותפת: העובדים רואים בהתפטרות הזדמנות למימוש עצמי; המעסיקים רואים בהתפטרות מעין "הפרת חוזה" בין הצדדים.</p> <p><u>הבניה חברתית של המציאות:</u> המתפטרים יוצרים מציאות חדשה שבה יש חשיבות למציאת עניין בעבודה ולמימוש עצמי.</p>	
	ספר תרבות, עמ' 29–30.	מקור:

ניקוד	צרכים אינסטרומנטליים ואקספרסיביים	תשובה ב7
2*30%	<p><u>צרכים אינסטרומנטליים:</u> צרכי ההגנה והקיום / צרכים כלכליים וארגוניים. [היכולת להשיג מטרות מסוימות ולבצע משימות מסוימות שאי אפשר להשיג או לבצע ללא קבלת סיוע מאחרים].</p> <p>אם כתב רק צרכים חומרים או פיזיים לתת 15% מתוך 30%</p> <p><u>צרכים אקספרסיביים:</u> צרכים חברתיים רגשיים. צרכים הקשורים ביצירת קשר עם אחרים על בסיס רגשי; תחושה של שייכות וסולידריות. קבוצה מספקת צרכים אקספרסיביים, התחברות חברתית, תשומת לב ויחסים ראשוניים, אינטימיים, תמיכה רגשית.</p> <p>אם ציין כתב במקום צרכים אינסטרומטלים, הגדרה של אקספרסיבי לא לקבל ולהיפך.</p>	הסבר המושגים
40%	על הנבחנים להביא דוגמאות לשני צרכים אקספרסיביים. סביבת עבודה תומכת, שיחות מסדרון, ארוחות צוהריים משותפות, מפגש חברתי.	יישום
	ספר קבוצה, עמ' 9.	מקור:

ניקוד	חברה פוסט-מודרנית	תשובה 8א
40% אם אומר רק אמיתות (הסבר ראשון) 20% על הסבר השני	<ul style="list-style-type: none"> אמיתות מרובות המאפיינות מגזרים שונים באוכלוסייה מחליפות את האמיתות האחידות. תפיסות יחסיות והבניה מחדש של מה שעד כה נחשב לאמיתות מוחלטות. [שוויון בין גברים לנשים]. [מימוש עצמי – ערך חשוב]. היעלמות של תפיסת הידע (שהייתה אופיינית לחברה המודרנית) שהתבססה על מה שנתפס כאובייקטיביות מדעית. מבנים חברתיים גמישים יותר והיררכיים פחות. רשתות התקשורת מסייעות לעצב קשרים שאינם מבוססים על קרבה גאוגרפית. בני אדם חווים שינויים בקריירה במהלך החיים, ואילו בעידן המודרני למרבית בני האדם היו קריירות רצופות. <p>אם ציין מאפיינים של משפחה פוסט מודרנית, במקום חברה פוסט מודרנית, לא מקבלים אם זה לא רלוונטי.</p>	הסבר (שני מאפיינים)
40%	<ul style="list-style-type: none"> תפיסה שלא רק הביטחון התעסוקתי והמשכורת חשובים, אלא גם העניין החברתי והמימוש העצמי. עבודה מן הבית / עבודה מרחוק, באמצעות האינטרנט. שינויי קריירה / אנשים עוזבים את מקום העבודה. נשים רוצות שוויון בעבודה. אנשים עוזבים את העבודה כדי לממש את עצמם במקום אחר. 	הדגמה (מאפיין אחד)
	ספר משפחה, עמ' 118.	מקור:

ניקוד	מגדר	תשובה 8ב
50%	מגדר: ההיבט התרבותי של המין / משמעות המיוחסת בחברה מסוימת ובתרבותה להבחנה הביולוגית / ההתנהגות המצופה מבעלי הסטטוס: גבר / אישה, נער / נערה, ילד / ילדה.	הסבר
50%	<ul style="list-style-type: none"> המעסיקים אינם מייחסים חשיבות לנשים כמשאב אנושי בתחום התעסוקה [חושבים שתפקיד האישה הוא להיות רעיה ואם] / אינה צריכה לפתח קריירה. נשים "נתקעות" בדרגי הביניים; גברים צעירים הם המנהלים. גברים מתקדמים מהר בעבודה / מצפים לפתח קריירה. 	הדגמה אחת

	<ul style="list-style-type: none"> יש ציפייה מן הגברים להיות המפרנסים העיקריים במשפחה, שיספקו משכורת קבועה למשק הבית; לחץ שלגברים יהיה ביטחון תעסוקתי. לכן יש גברים שחוזרים למקום העבודה הקודם בלי לבצע שינוי של ממש. 	
מקור:	ספר חברות, עמ' 112.	

ניקוד	קבוצת השתייכות, קבוצת התייחסות משווה	תשובה 9א
2 ^a 30%	<p><u>קבוצת השתייכות</u>: קבוצה שהאדם חבר בה (נולד אליה / חייב להצטרף אליה / נמצא בה מבחירה).</p> <p>אם נכתב בתשובה: קבוצה שהאדם שייך אליה – להוריד 15%.</p> <p><u>קבוצת התייחסות משווה</u>: קבוצה שהפרט אינו חבר בה, אך הוא משווה בינו ובין מצבם של החברים בה.</p>	הסבר
40%	<p>על הנבחנים להביא דוגמה <u>אחת</u> לקבוצת התייחסות משווה מן הקטע.</p> <p>הנשים משוות את עצמן לדור המנהלים הצעיר, הפחות מוכשר מהן / השוואה לדור המילניום אשר יודע להפריד בין עבודה לבית (זמן פנוי).</p>	יישום
	ספר קבוצה, עמ' 38–40.	מקור:

ניקוד	זהות וזהות משנה	תשובה 9ב
2 ^a 30%	<p><u>זהות</u>: כוללת את המאפיינים הייחודיים של האדם שנרכשים ומתפתחים במהלך חייו (מרגע לידתו), מתוך יחסי גומלין עם הסביבה.</p> <p>אם כתב איך שהאדם תופס את עצמו יקבל 15%</p> <p><u>זהות משנה</u>: מתייחסת למגוון הסטטוסים והתפקידים של האדם ולאינטראקציות החברתיות שלו (זהות דתית / עדתית / מינית / גילית / לאומית / משפחתית, ועוד).</p>	הסבר (שני המושגים)
40%	<p>מעסיק / עובד / אקדמאי / בן 40+ / אישה / גבר / אם / רעיה / שייך לדור המילניום. (!) על התשובה לכלול <u>סוג</u> זהות משנה: <u>זהות משנה גילאית: בן 40+</u></p>	דוגמה <u>אחת</u> לאחד מן המושגים
	ספר חברות, עמ' 9.	מקור:

ניקוד	קונפורמיות	תשובה 10א
50%	קונפורמיות: נטייה להתנהג על פי המקובל בקבוצה / אדם משמר או משנה את דעותיו או את התנהגותו בהשפעת הקבוצה / התנהגות המצייתת לנורמות החברתיות בשל לחץ חברתי / שינוי או שימור התנהגות, עמדה או דעה בשל לחץ קבוצתי "אמיתי" או מדומה.	הסבר
50%	גברים חוזרים למקום העבודה או מצפים מהם לפתח קריירה / מנשים מצפים להיות אימהות ורעיות, גם אם רוצות לפתח קריירה / גברים צריכים ביטחון תעסוקתי ולכן הם ממשיכים לעבוד גם אם לא מרוצים. גם עם הגברים לא היו מרוצים ממקום עבודתם המשיכו לעבוד. כל תשובה שממחישה קונפורמיות תתקבל.	הדגמה <u>אחת</u>
		מקור: ספר קבוצה, עמ' 61.

ניקוד	סולם ערכים	תשובה 10ב
50%	את הערכים של חברה / תרבות / יחיד אפשר לסדר במדרג של ערכים. בראש המדרג ממוקמים הערכים (הערכים העליונים) שלמענם בני האדם מוכנים לעשות כמעט הכול, וערכים אחרים פחות חשובים ממוקמים תחתם במדרג הערכים. (!) אם בתשובה נכתבה המילה "סולם" ולא "מדרג" – להוריד 15%.	הסבר
50%	על הנבחנים להדגים מן הקטע את סולם הערכים של עובד אן עובדת שהתפטרו. הערכים: מימוש עצמי / חברות / גמישות / יצירתיות / עצמאות, חשובים יותר מביטחון תעסוקתי. יש לציין שני ערכים לפחות בסולם הערכים.	יישום
		מקור: ספר תרבות, עמ' 50.